

Wyniki diagnozy postaw wobec doradztwa zawodowego, kariery i szkoły

Raport z badania uczniów sopockich szkół oraz ich rodziców i nauczycieli

Zamawiający:

Gmina Miasta Sopotu
Ul. Tadeusza Kościuszki 25/27
81-704 Sopot

Wykonawca:

PBS Sp. z o.o.
81-812 Sopot, ul. Junaków 2
www.pbs.pl/

Sopot, 2022

Autorzy opracowania:

dr hab. Sylwiusz Retowski

Spis treści

Spis treści	3
1. Streszczenie	4
2. Wstęp	6
3. Założenia metodologiczne	6
1. Cel badania	6
2. Badane grupy	6
Uczniowie	6
Pracownicy szkół	6
Rodzice	6
3. Narzędzia badawcze i metody analizy danych	6
4. Wyniki analizy	10
A. Uczniowie	10
B. Wychowawcy – nauczyciele	16
C. Rodzice	22
5. Bibliografia	27
6. Spis tabel	28
7. Spis załączników	29

1. Streszczenie

Najważniejsze wnioski:

1. Porównanie wyników badań przeprowadzonych w roku 2020, 2021 oraz 2022 prowadzi do wniosków, że zdecydowana większość mierzonych parametrów nie zmieniła się istotnie.
2. Wyniki badań uczniów z trzech lat wskazują na delikatny trend spadkowy w odniesieniu oceny poczucia przynależności do szkoły oraz umiejętności społecznych w szkole (tabela A.2).
3. Wyniki badań uczniów w roku 2022 sugerują spadek deklarowanej chęci uczestnictwa w zajęciach z doradztwa zawodowego. Jednocześnie można zauważyć pozytywną zmianę ocen intensywności zajęć z doradztwa zawodowego. Oceny uczniów z 2022 roku wskazują na znaczący dalszy wzrost intensywności tego typu zajęć.
4. Doradztwo zawodowe jest rozpoznawalne wśród uczniów, jednak zdecydowanie więcej na jego temat wiedzą uczniowie szkół podstawowych (tabela A.3). Jednocześnie warto zauważyć, że w porównaniu do 2020 roku rozpoznawalność doradztwa jest w szkołach ponadpodstawowych wyższa. Porównanie wyników z trzech lat sugeruje delikatny pozytywny trend wśród uczniów szkół ponadpodstawowych polegający na tym, że coraz więcej uczniów postrzega, że uczestniczy w tego typu zajęciach (A.4).
5. Ogólny rozkład wyników badania postaw uczniów wobec doradztwa zawodowego i kariery należy ocenić pozytywnie. Prawie wszystkie wskaźniki postaw ważnych dla rozwoju zawodowego układają się w okolicach punktu odniesienia bądź nieco powyżej (A.1/ A.2). Czasami pojawiają się różnice pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Na przykład ocena motywacji osiągnięć oceniana jest nieco wyżej przez uczniów szkół podstawowych, a postrzeganie barier edukacyjnych jest mniej korzystne wśród uczniów szkół ponadpodstawowych.
6. Rozkład wyników na temat szans kontynuowania nauki bądź podjęcia wymarzonej pracy jest w grupie badanych uczniów relatywnie korzystny. Korzystnie rozkładają się również opinie uczniów dotyczące postrzegania osobistego wpływu na rozwój swojej kariery (kontynuacji nauki bądź podjęcia pracy) (patrz tabela A.5). W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych bardziej zaznacza się wiara we własne możliwości. Zarówno w przypadku uczniów szkół podstawowych jak i ponadpodstawowych wskaźnik dla kategorii „ja sam” przekracza 50%.
7. Jak wynika z danych zawartych w tabeli A.6 oceny ważności poszczególnych kompetencji (niezbędnych do radzenia sobie na rynku pracy) nieco spadły w porównaniu do poprzednich dwóch lat. Występują tu interesujące różnice pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych (na korzyść ponadpodstawowych). Największe różnice dotyczą postrzegania komunikacji z innymi ludźmi oraz współpracy w zespole. Kompetencje te są bardziej cenione wśród uczniów szkół ponadpodstawowych.
8. Zdaniem badanych uczniów najlepszym źródłem informacji o zajęciach i konsultacjach z zakresu doradztwa zawodowego są nauczyciele i dziennik elektroniczny. Zdecydowanie najsłabszym – tzw. Inne źródła informacji (A.7).
9. Zdecydowana większość nauczycieli podejmuje działania na rzecz wsparcia uczniów w zakresie doradztwa zawodowego (patrz tabela B.1). Korzystnie układają się również wskaźniki dotyczące wsparcia uczniów w grupie nauczycieli (patrz tabela B.3). Podobnie jak w badaniach wykonanych w latach poprzednich nauczyciele mają silne poczucie, że rozwijają istotne kompetencje uczniów.

10. Najważniejszym powodem braku aktywności nauczycieli w zakresie doradztwa zawodowego jest specyfika uczonej przedmiotów (patrz tabela B.2). W porównaniu do roku 2021 nieco rzadziej wymieniane są powody związane z brakiem kompetencji lub wiedzy.
11. Za najbardziej kluczowe działania przygotowujące do wejścia na rynek pracy nauczyciele uważają rozwój umiejętności społecznych ucznia oraz rozwój jego przekonań na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie (B.5).
12. Zdecydowana większość nauczycieli uważa, że oferta szkoły dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia. Nie ma tu istotnych różnic pomiędzy nauczycielami szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz pomiędzy wynikami badań z 2020 oraz 2021 roku (tabela B.7).
13. Większość nauczycieli potwierdza, że w ich szkole funkcjonuje Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego (wyraźny przyrost w porównaniu do roku 2021). Bardziej zróżnicowana jest wiedza badanych nauczycieli o Sopockim Modelu Doradztwa Zawodowego „Przystanek Praca” - niespełna 30% badanych zna ten model i zapoznało się z nim (w roku 2021 było to 27%). Zebrane w tym roku dane wskazują na wzrost świadomości dotyczącej doradztwa zawodowego wśród nauczycieli szkół sopockich.
14. Podobnie jak w badaniach wykonanych w poprzednich latach interesujące jest porównanie odpowiedzi uczniów i ich rodziców. Porównanie wyników dotyczących wsparcia od rodziny wskazuje, że przekonania rodziców są zdecydowanie bardziej pozytywne niż przekonania uczniów. Różnice konsekwentnie wskazują, że rodzice mają upożytywniony obraz wsparcia, które dają swoim dzieciom; bardziej pozytywnie niż uczniowie postrzegają również bariery edukacyjne, z którymi boryka się młodzież (tabela A.1 oraz C.1). Spośród konkretnych barier edukacyjnych (patrz tabela C.2) największe obawy wśród badanych rodziców budzi konsekwentnie „przestarzały program nauczania”.
15. Spośród różnych działań wspierających ucznia Rodzice relatywnie największą wagę przywiązują do pracy nad potencjałem ucznia, relatywnie najmniejszą – organizowanie praktyk i staży (C.3).
16. Jak wynika z danych zawartych w tabeli C.4, ocena stopnia w jakim konkretne kompetencje rozwijane są w szkole są przez rodziców oceniane są nieco bardziej optymistycznie niż w roku 2021. W niektórych przypadkach oznacza to powrót do poziomu z roku 2020 (np. współpraca w zespole) Wydaje się, że należy to łączyć z powrotem do nauczania w szkole.
17. Kolejny rok pojawia się różnica w postrzeganiu rozwoju kompetencji w szkole pomiędzy nauczycielami i rodzicami. Rodzice są zdecydowanie mniej przekonani niż nauczyciele, że szkoła rozwija różne ważne na rynku pracy kompetencje (porównanie tabeli B.4 i C.4).
18. Badani rodzice są raczej przekonani, że szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego (tabela C.5). Jednak rozkłady opinii na temat wsparcia szkoły w organizacji atrakcyjnych form wykorzystania czasu wolnego są nieco mniej korzystne niż w poprzednich latach.

2. Wstęp

W tym raporcie prezentujemy diagnozę postaw wobec doradztwa zawodowego, kariery i szkoły w grupie młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych zlokalizowanych w mieście Sopotie. Wyniki tej diagnozy dopełniają wyniki badań przeprowadzonych wśród wychowawców - nauczycieli oraz rodziców. W sumie daje to pełen obraz problematyki doradztwa zawodowego postrzeganego z punktu widzenia wszystkich trzech grup interesariuszy. Wyniki badań przeprowadzonych na wiosnę 2022 roku przedstawione są na tle porównawczym wyników badań z roku 2020 oraz 2021.

3. Założenia metodologiczne

1. Cel badania

Celem tej części badania było opracowanie złożonego obrazu postaw wobec doradztwa zawodowego u uczniów, wychowawców-nauczycieli oraz rodziców uczniów uczęszczających do szkół w Sopotie.

2. Badane grupy

Uczniowie

W badaniu przeprowadzonym pomiędzy 28 marca a 6 maja 2022 roku wzięło udział łącznie 1126 uczniów, ale blok pytań dotyczących doradztwa zawodowego zawarty był w tylko kwestionariuszach, które wypełniali uczniowie klas VII i VIII SP oraz wszyscy uczniowie szkół ponadpodstawowych. W badaniu zawarto również pytanie kontrolne, które pozwoliły odrzucić odpowiedzi nieszczerze. Tak więc ostatecznie w analizowanej próbie znalazło się 805 uczniów sopockich szkół, z 252 uczniów klas VII i VIII SP oraz 533 uczniów sopockich szkół ponadpodstawowych.

Pracownicy szkół

W badaniu przeprowadzonym pomiędzy 25 marca a 6 maja 2022 roku wzięło łącznie 222 pracowników sopockich szkół.

Rodzice

W badaniu przeprowadzonym pomiędzy 23 marca a 6 maja 2022 roku wzięło łącznie 416 rodziców uczniów sopockich szkół, z czego 87 rodziców uczniów klas I-III SP, 52 rodziców uczniów klas IV-VI SP, 67 rodziców uczniów klas VII i VIII SP oraz 210 rodziców sopockich szkół ponadpodstawowych.

3. Narzędzia badawcze i metody analizy danych

Z uwagi na badane osoby metody zostały dobrane i dostosowane do punktu widzenia uczniów, wychowawców – nauczycieli oraz rodziców. Większość zastosowanych metod tworzyła spójne czynniki, które były mierzone za pomocą odpowiednio przygotowanych wskaźników.

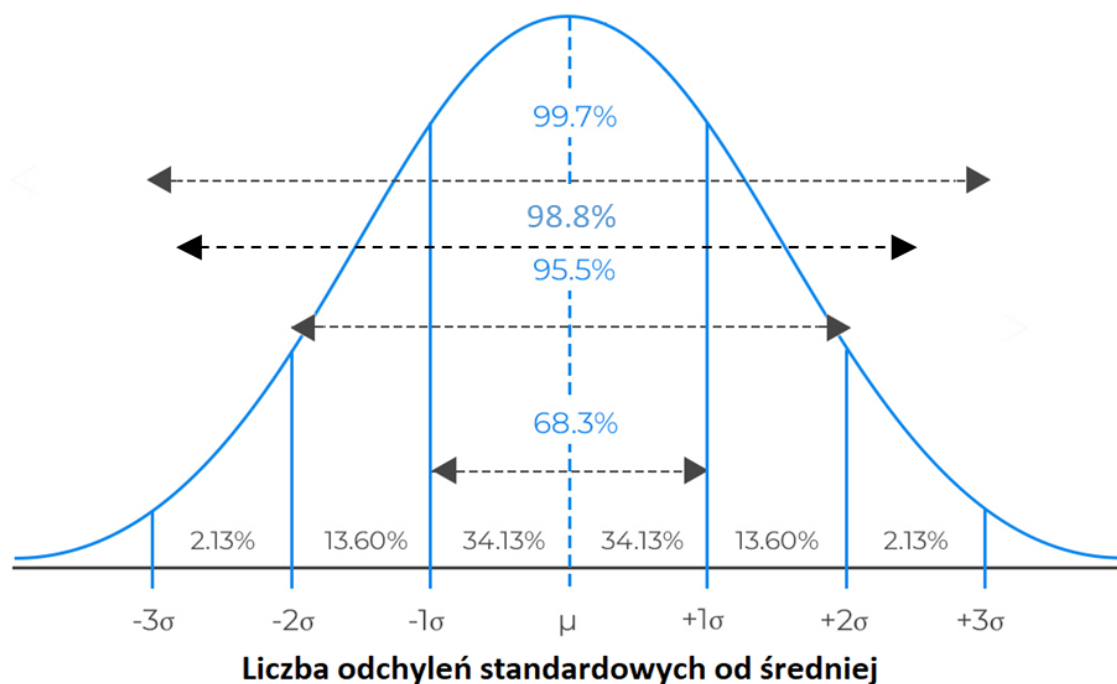
Komplet narzędzi badawczych znajduje się na końcu raportu. Opis poszczególnych wskaźników umieszczono na początku każdej z trzech części składających się na analizę danych. W przypadku każdego wskaźnika (skali) obliczano rzetelność pomiaru. Rzetelność pomiarów jest techniczną miarą ich wiarygodności, precyzyjności i niepodatności na losowe – niezwiązane z rzeczywistym poziomem mierzonej właściwości – zmiany. Jest to też liczbowe oszacowanie wielkości błędu pomiaru. Tam, gdzie było to możliwe, do wyliczenia podajemy w tabelach oszacowania rzetelności wskaźników dokonane za pomocą współczynnika α Cronbacha, współczynnik ten przyjmuje wartości od 0,00 (brak rzetelności, wyniki odzwierciedlają jedynie błąd) do blisko 1,00 (bardzo wysoka rzetelność, bardzo mały błąd pomiaru). Przyjmuje się, że pomiary o rzetelności poniżej 0,50 są niewiarygodne i nieprzydatne do

podejmowania jakichkolwiek decyzji; pomiary o rzetelności powyżej 0,90 są niezwykle wiarygodne; pomiary o rzetelności pomiędzy 0,80 a 0,90 są bardzo wiarygodne a pomiędzy 0,70 a 0,80 wystarczająco wiarygodne dla większości zastosowań. Jak widać to w kolejnych tabelach przygotowane zestawy pytań i pozycji testowych, mimo, że stosunkowo niewielkie dały wskaźniki o dobrych i bardzo dobrych rzetelnościach.

Wszystkie wskaźniki wyraziliśmy w postaci średniej z odpowiedzi na pytania składające się na miarę wskaźnika. W większości pytań wykorzystaliśmy czteropunktową skalę odpowiedzi punktowaną od 1 do 4, taka skala odpowiedzi jest stosunkowo łatwa do używania, ale nie daje tak dobrego zróżnicowania odpowiedzi jak skale z większą liczbą możliwych odpowiedzi, dlatego też w niektórych pomiarach użyto bardziej złożonych skal.

Zakres skal jest bardzo ważny, bo na jego podstawie możemy – z braku wyników odniesienia oraz pomiarów kryterialnych– wyprowadzić punkty odsiewowe. **Punkty odsiewowe**, to takie wartości wskaźnika, które pozwalają na klasyfikację osób badanych do jednej z grup jakościowo odmiennych pod względem jakiegoś kryterium. W przypadku niniejszych badań są to odpowiednio grupa osób zagrożonych w danym czynniku ryzyka oraz grupa osób chronionych w danym czynniku ochronnym. Poniższe rozumowanie jest spekulatywne, ale opiera się na zasadach wnioskowania naukowego oraz prawach psychometrii.

Większość zmiennych charakteryzujących funkcjonowanie ludzi ma rozkład normalny, taki jak na Rysunku 1.

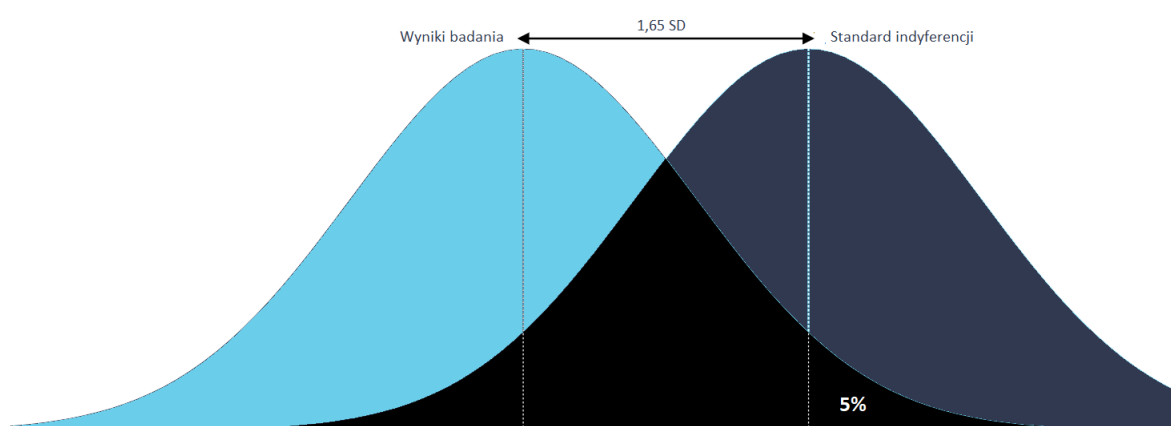

Rysunek 1. Parametry rozkładu normalnego

Jak widać to na Rysunku 1 niemal 99% całego rozkładu rozpościera się w pięciu odchyleniach standardowych, pomiędzy $-2,5$ a $+2,5 \sigma$. Ponieważ nasze pomiary mają zakresy ograniczone minimami i maksymami skal odpowiedzi, to o ile rozkłady czynników są zbliżone do normalnych – a takie są – to w tych zakresach musi być 5 odchyłeń standardowych. Jak przedstawia to Tabela 7, dla każdego z używanych zakresów odpowiedzi można na tej podstawie wyliczyć teoretyczną wartość odchylenia standardowego dla rozkładu normalnego, po prostu dzieląc rozstęp przez pięć. Jak można to sprawdzić

w tabelach, które prezentują również odchylenia standardowe obliczone dla rzeczywistych pomiarów, oszacowane ww. sposób odchylenie standardowe jest bliskie także wartościom empirycznym. Dysponując tak wyznaczonymi odchyleniami standardowymi możemy posłużyć się dobrze ugruntowanymi konwencjami dotyczącymi interpretacji różnicy wyników w odniesieniu do odchylenia standardowego.

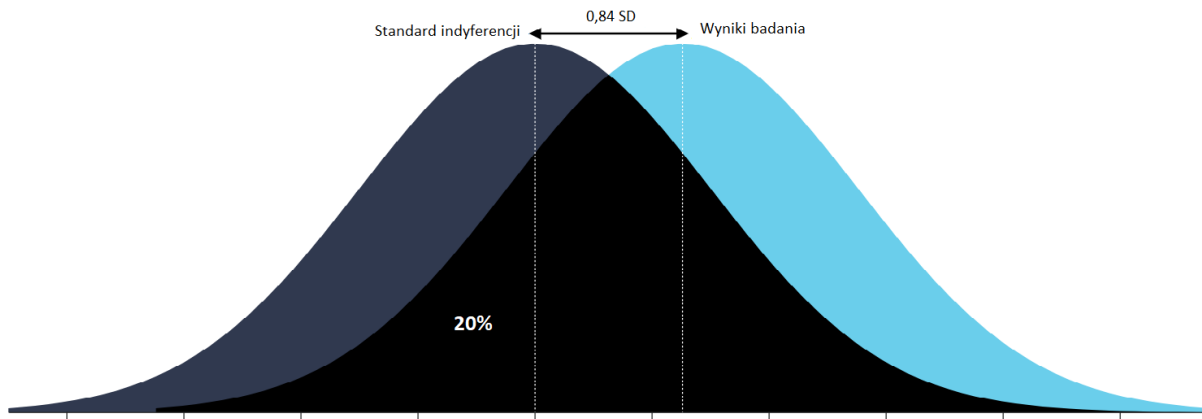
Najpierw jednak musimy uzgodnić, do jakiego wyniku będziemy odnosić pomiary (aby policzyć różnice wyników). Choć nie jest to do końca prawda, to – dla wygody opłaconej niewielkim spadkiem precyzji – przyjmijmy, że dla czynników ryzyka chcielibyśmy unikać wniosków o ich obecności a dla czynników ochronnych – o ich absencji. Co oznacza, że za punkt odsiewowy dla czynników ryzyka chcemy mieć taką wartość pomiaru, która – będąc średnią w rozkładzie odpowiedzi respondentów – jest na tyle odległa od punktu środkowego skali pomiarowej – wyniku ani niepotwierdzającego, ani niefalsyfikującego obecności ryzyka, – że jedynie niewielka część respondentów byłaby po prawej stronie punktu środkowego. Z reguły przyjmuje się, że niewielka część, to około 5% wszystkich respondentów.

Rysunek 2. Ilustracja zasady ustanowienia punktów odsiewowych dla czynników ryzyka.

Jeśli zgodzimy się na takie rozwiązanie, to wyznaczenie punktów odsiewowych staje się stosunkowo proste. Aby tylko nie więcej niż 5% osób z hipotetycznego badania miało wyniki równe lub wyższe niż wartość środkowa (punkt indyferencji), to średnia w tym hipotetycznym badaniu powinna być niższa od punktu indyferencji o 1,65 odchylenia standardowego. A to oznacza, że wnioski o nikim poziomie zagrożenia ze strony czynników ryzyka możemy formułować dla wyników średnich niższych niż 1,5 w skali czteropunktowej, 1,86 (w zaokrągleniu 1,9) w skali sześciopunktowej i 2,03 (w zaokrągleniu 2,0) w skali siedmiopunktowej (por. Tabela 1).

Podobnie rozumując, za punkt odsiewowy dla czynników ochronnych chcemy mieć taką wartość pomiaru, która – będąc średnią w rozkładzie odpowiedzi respondentów – jest na tyle odległa od punktu środkowego skali pomiarowej – wyniku ani niepotwierdzającego, ani niefalsyfikującego obecności czynnika ochronnego, – że jedynie niewielka część respondentów byłaby po lewej stronie punktu środkowego. Z reguły przyjmuje się, że dla pozytywnych efektów niewielka część, to około 20% wszystkich respondentów, tzn., że 80% będzie miało wyniki wyższe od punktu indyferencji – będzie w mniejszym lub większym stopniu chroniona.

Rysunek 3. Ilustracja zasady ustanowienia punktów odsiewowych dla czynników ochronnych.

Aby tylko nie więcej niż 20% osób z hipotetycznego badania miało wyniki równe lub niższe niż wartość środkowa (punkt indyferencji) czynnika ochronnego, to średnia w tym hipotetycznym badaniu powinna być wyższa od punktu indyferencji o 0,84 odchylenia standardowego. A to oznacza, że wnioski o wystarczającym poziomie ochrony możemy formułować dla wyników średnich wyższych niż 3,00 w skali czteropunktowej (por. Tabela 1).

Tabela 1.

Wyprowadzenie punktów odsiewowych dla skal odpowiedzi o różnych zakresach

Zakres Skali	Minimum (a)	Maksimum (b)	Wartość środkowa skali (c = (b+a)/2)	Rozstęp (d = b-a)	Teoretyczne SD (e = d/5)	Punkt odsiewowy dla czynników	
						ryzyka (c-1,645e)	Ochronnych (c+0,84e)
1-4	1	4	2,5	3	0,6	> 1,5	< 3,0
0-4	0	4	2	4	0,8	>0,7	< 2,7
1-5	1	5	3	4	0,8	>2,5	<4,0

4. Wyniki analizy

A. Uczniowie

Opis skal (wskaźników) użytych do diagnozy uczniów:

1. Czynniki ułatwiające bądź ułatwiające przejście ze szkoły do pracy (*School to work transition*)

- a) Poczucie własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych – ten wskaźnik pokazuje w jakim stopniu uczniowie mają przekonanie, że poradzą sobie z decyzjami dotyczącymi ich przyszłej kariery.
- b) Poczucie własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu uczniowie są pewni, że poradzą sobie z różnymi zadaniami związanymi z funkcjonowaniem na rynku pracy.

Badania wskazują, że im więcej poczucia własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych oraz w zakresie kompetencji zawodowych, tym łatwiej uczniowie radzą sobie na rynku pracy (McWhirter et al., 2000)

- c) Postrzeganie edukacyjnych barier – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu uczniowie postrzegają różne przeszkody w uzyskiwaniu dobrych wyników w nauce. Badania wskazują, że im częściej dostrzegamy różne bariery edukacyjne, tym gorzej uczniowie radzą sobie w szkole i na rynku pracy (McWhirter et al., 2000).

2. Wsparcie uzyskiwane od rodziny w zakresie rozwoju zainteresowań zawodowych – w jakim stopniu uczniowie postrzegają, że rodzina wspiera ich zainteresowania dotyczące rynku pracy

3. Postawy wobec szkoły i nauki:

- a) Motywacja osiągnięć – wskaźnik tego, jak mocno stara się uczeń uzyskać dobre wyniki w nauce;
- b) Poczucie przynależności (do szkoły) – wskaźnik tego, w jakim stopniu uczeń postrzega się jako istotna część środowiska szkolnego;
- c) Umiejętności społeczne w szkole – wskaźnik dobrego radzenia sobie w środowisku społecznym szkoły,

Badania wskazują, że wszystkie trzy wskaźniki są pozytywnie związane z uzyskiwaniem dobrych wyników w szkole oraz rozwojem kariery zawodowej (Lapan et al., 2017; Bağlama & Uzunboylu, 2017)

4. Wiedza na temat rynku pracy – ilość pozytywnych odpowiedzi na 6 pytań dotyczących rynku pracy;

5. Intensywność zajęć w ramach doradztwa zawodowego – przeciętna ilość różnych aktywności, które w których uczestniczy uczeń w ramach doradztwa zawodowego

6. Chęć uczestniczenia z zajęć z doradztwa – chęć uczestniczenia w zajęciach z doradztwa zawodowego (skala od 1- zdecydowanie nie, do 4 - zdecydowanie tak).

Dane zawarte w tabeli A.1 pokazują, jak rozkładają się średnie dla poszczególnych wskaźników. Generalnie rzecz biorąc zmiany względem 2021 roku są minimalne.

Ogólny rozkład wyników dla badanych uczniów mieści się bardzo blisko hipotetycznego punktu odniesienia. Dla skali od 1 do 5 ten punkt wynosi 3. Z kolei postrzeganie edukacyjnych barier układa się w okolicach punktu odniesienia, tzn. 2,5.

Tabela A.1

Poczucie własnej skuteczności oraz postrzeganie edukacyjnych barier u uczniów (2022: N = 805; 2021: N = 1069)

Czynniki	Rok badania	σ Cronbacha	Liczba pozycji	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Postrzeganie poczucia własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych	2022	0,90	4	1 – 5	3,08	0,08	1,12
	2021	0,78	4	1 – 5	3,19	0,20	1,04
Postrzeganie poczucia własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych	2022	0,90	5	1 – 5	3,06	0,06	1,10
	2021	0,75	5	1 – 5	3,14	0,15	1,00
Postrzeganie edukacyjnych barier	2022	0,84	10	1–4	2,49	0,02	0,61
	2021	0,83	10	1–4	2,44	0,10	0,56

Dane zawarte w tabeli A.2 wskazują, że w większości mierzonych parametrów wyniki badań z poprzednich lat niewiele różnią się od wyników z roku 2022. Większych zmian nie widać w zakresie wsparcia uzyskiwanego od rodziny, motywacji osiągnięć oraz wiedzy na rynku pracy. Wyniki badań z trzech lat wskazują jednocześnie na delikatny trend spadkowy w odniesieniu oceny poczucia przynależności do szkoły oraz umiejętności społecznych w szkole. Silniejszy spadek względem dwóch poprzednich lat można zauważyć w odniesieniu do deklarowanej chęci uczestnictwa w zajęciach z doradztwa zawodowego. W roku 2022 ocena ta obniżyła się poniżej punktu odniesienia, który wynosi 2.5. Czyżby zmiana formy prowadzenia zajęć (obecnie w szkole; w poprzednim roku – online) obniżyła zainteresowanie tematyką doradztwa? Jest to o tyle zagadkowe, gdyż jednocześnie pozytywną zmianę można z kolei zauważyć w przypadku intensywności zajęć z doradztwa zawodowego. Oceny uczniów z 2022 roku wskazują na znaczący wzrost intensywności tego typu zajęć.

Generalnie rzecz biorąc warto zwrócić uwagę, że podobnie jak w poprzednich latach prawie wszystkie wyniki układają się w okolicach punktu odniesienia. Dwa wyjątki dotyczą wiedzy na temat rynku pracy oraz chęci uczestnictwa w zajęciach z doradztwa. Obydwa wskaźniki układają się nieco niżej od punktu odniesienia (wiedzy ten punkt wynosi 3; dla chęci uczestnictwa – 2,5). Warto również zauważyć, że rzetelność zastosowanych skal układu się wszędzie na wysokim poziomie, co oznacza, że mamy do czynienia z wiarygodnymi sposobami pomiaru.

Tabela A.2

Postrzeganie otrzymywanego wsparcia, motywacji osiągnięć, poczucia przynależności do szkoły oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców (2022: N = 805; 2021: N = 1069).

Porównanie wyników badania z 2020, 2021 oraz z 2022 roku

Czynniki	Rok badania	σ Cronbacha	Liczba pozycji	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Wsparcie uzyskiwane od rodziny	2022	0,87	5	1-4	2,69	0,29	0,71
	2021	0,86	5	1-4	2,70	0,32	0,66
	2020	0,85	5	1-4	2,61	0,18	0,70
Motywacja osiągnięć	2022	0,89	4	1-4	2,72	0,32	0,75
	2021	0,87	4	1-4	2,72	0,34	0,70
	2020	0,87	4	1-4	2,75	0,38	0,71

Poczucie przynależności do szkoły	2022	0,84	5	1-4	2,51	0,01	0,73
	2021	0,88	5	1-4	2,60	0,15	0,69
	2020	0,88	5	1-4	2,77	0,40	0,73
Umiejętności społeczne w szkole	2022	0,70	4	1-4	2,71	0,31	0,75
	2021	0,76	4	1-4	2,78	0,45	0,64
	2020	0,76	4	1-4	2,85	0,56	0,65
Wiedza na temat rynku pracy	2022		6	0-6	2,85	0,12	1,20
	2021		6	0-6	2,82	0,15	1,18
	2020		6	0-6	2,79	0,18	1,14
Intensywność zajęć z doradztwa zawodowego	2022		10	0-10	8,04	1,29	2,67
	2021		10	0-10	7,56	1,15	2,44
	2020		10	0-10	5,60	0,26	2,58
Chęć uczestniczenia w zajęciach z doradztwa	2022		1	1-4	2,37	0,17	0,87
	2021		1	1-4	2,64	0,19	0,82
	2020		1	1-4	2,55	0,07	0,84

Pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice w zakresie:

- Postrzegania edukacyjnych barier: 2,36 dla szkół podstawowych oraz 2,55 dla ponadpodstawowych;
- Poczucia przynależności do szkoły: 2,28 dla szkół podstawowych oraz 2,61 dla ponadpodstawowych;
- Wiedzy na temat rynku pracy: 2,65 dla klas VII oraz VIII ze szkół podstawowych oraz 2,94 dla szkół ponadpodstawowych;
- Intensywności doradztwa zawodowego: 8,97 dla klas VII oraz VIII ze szkół podstawowych oraz 6,87 dla szkół ponadpodstawowych;
- Motywacji osiągnięć: 2,80 dla szkół podstawowych oraz 2,68 dla szkół ponadpodstawowych.

Część zaobserwowanych różnic logicznie łączy się z większą dojrzałością uczniów szkół ponadpodstawowych. Wyjątki stanowią ocena motywacji osiągnięć (nieco wyżej dla uczniów szkół podstawowych) oraz postrzeganie barier edukacyjnych (nieco wyżej dla uczniów szkół ponadpodstawowych).

Wyniki z Tabeli A.3 sugerują, że w szkołach ponadpodstawowych jest zdecydowanie więcej uczniów, którzy nie posiadają informacji na temat funkcjonowania doradztwa zawodowego. Jednocześnie warto zauważyć, że w porównaniu do 2020 roku rozpoznawalność doradztwa w szkołach ponadpodstawowych jest wyższa. Generalnie wskazuje to na dalszą potrzebę propagowania tych zajęć na tym etapie kształcenia.

Tabela A.3

Czy w Twojej szkole jest doradztwo zawodowe? (2022: N = 805; 2021: N = 1069). Porównanie wyników badania z 2020, 2021 oraz z 2022 roku

Typ szkoły	Rok badania	Tak	Nie	Nie wiem
Szkoly podstawowe	2022	92%	5%	3%
	2021	94%	1%	5%
	2020	97%	1%	2%

Szkoly ponadpodstawowe	2022	41%	20%	39%
	2021	37%	13%	50%
	2020	18%	23%	59%

Wyniki z tabeli A.4 stanowią pewną wskazówkę na temat „niewiedzy” uczniów szkół ponadpodstawowych na temat zajęć z doradztwa. Niespełna dwie trzecie uczniów szkół ponadpodstawowych uczestniczy w tego typu zajęciach. Porównanie wyników z trzech lat sugeruje delikatny pozytywny trend wśród uczniów szkół ponadpodstawowych. Coraz więcej uczniów postrzega, że uczestniczy w tego typu zajęciach.

Tabela A.4

*Czy uczestniczyłeś już w zajęciach z doradztwa zawodowego? (2022: N = 805; 2021: N = 1069).
Porównanie wyników badania z 2020, 2021 oraz z 2022 roku.*

Typ szkoły:	Rok badania	Tak	Nie
Szkoly podstawowe	2022	90%	10%
	2021	94%	6%
	2020	99%	1%
Szkoly ponadpodstawowe	2022	63%	37%
	2021	58%	42%
	2020	50%	50%

Wyniki dotyczące szans kontynuowania nauki bądź podjęcia wymarzonej pracy są relatywnie korzystne. Ocena szans zarówno w szkołach podstawowych, jak i ponadpodstawowych przekracza 50%. Fakt ten należy ocenić pozytywnie. Wynik ten jest porównywalny z wynikami uzyskanymi w roku 2020.

Odpowiedź na pytanie: „Jak myślisz, jaka jest szansa, że po zakończeniu tej szkoły uda Ci się kontynuować naukę w wymarzonej przez Ciebie szkole lub podjąć wymarzoną pracę?” rozkłada się następująco:

- 59% dla szkół podstawowych (wynik w 2020 - 61,9%; w 2021 – 65,7%)
- 63% dla szkół ponadpodstawowych (wynik w 2020 - 62,0%; w 2021 – 61,9%)

Równie korzystnie rozkładają się opinie uczniów dotyczące postrzegania wpływu na rozwój swojej kariery (kontynuacji nauki bądź podjęcia pracy). Zarówno w przypadku uczniów szkół podstawowych jak i ponadpodstawowych wskaźnik dla kategorii „ja sam” przekracza 50%. Z badań wynika, że sporą część kontroli nad dalszą karierą uczniów posiadają również rodzice (patrz tabela 5A), co na tym etapie życia wydaje się naturalne. Pomiedzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice. W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych bardziej zaznacza się wiara we własne możliwości. Warto zaznaczyć, że obserwacje z 3 kolejnych lat wskazują na słaby trend spadkowy w odniesieniu do kategorii „ja sam”.

Tabela A.5

Kto Twoim zdaniem ma decydujący wpływ na to, aby w przyszłości kontynuować naukę w wymarzonej szkole/uczelni lub podjąć wymarzoną pracę? (2022: N =805; 2021: N = 1069). Porównanie wyników badania z 2020, 2021 oraz z 2022 roku.

Typ szkoły:	Rok badania	Rodzice	Ja sam	Inne czynniki
Szkoły podstawowe	2022	36,2%	51,5%	12,3%
	2021	33,5%	56,9%	9,6%
	2020	30,5%	58,2%	11,3%
Szkoły ponadpodstawowe	2022	24,3%	62,1%	13,6%
	2021	22,9%	64,9%	12,2%
	2020	20,7%	65,9%	13,4%

Pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice

Jak wynika z danych zawartych w tabeli A.6 oceny ważności poszczególnych kompetencji dokonanych w badaniu w 2022 roku nieco spadły w porównaniu do poprzednich dwóch lat. W zakresie wszystkich kompetencji występują istotne różnice pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych (na korzyść ponadpodstawowych). Największe różnice dotyczą postrzegania komunikacji z innymi ludźmi oraz współpracy w zespole. Uczniowie szkół ponadpodstawowych uważają te kompetencje za bardziej niezbędne, aby w przyszłości radzić sobie dobrze na rynku pracy niż uczniowie szkół podstawowych.

Tabela A.6

Jakie kompetencje uznajesz za niezbędne, aby w przyszłości dobrze sobie radzić na rynku pracy? Proszę zaznaczyć w każdym z wierszy jedną odpowiedź? Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020, 2021 oraz z 2022 roku.

Zakres skali 1-4; (2022: N = 805; 2021: N = 1069)

Kompetencje:	Rok badania	Średnia	SD
Kreatywność	2022	3,14	0,89
	2021	3,36	0,67
	2020	3,44	0,68
Współpraca w zespole	2022	3,28	0,76
	2021	3,38	0,68
	2020	3,45	0,68
Komunikacja z innymi ludźmi	2022	3,31	0,77
	2021	3,46	0,65
	2020	3,55	0,62
Radzenie sobie ze stresem	2022	3,32	0,77
	2021	3,47	0,63
	2020	3,50	0,66
Łatwe przystosowanie się do zmian	2022	3,19	0,73
	2021	3,32	0,66
	2020	3,34	0,70

Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków	2022	3,29	0,74
	2021	3,42	0,65
	2020	3,48	0,70
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw	2022	3,26	0,77
	2021	3,42	0,65
	2020	3,48	0,65
Inteligencja emocjonalna	2022	3,12	0,79
	2021	3,23	0,71
	2020	3,29	0,77
Podejmowanie decyzji	2022	3,29	0,74
	2021	3,45	0,62
	2020	3,54	0,62
Przywództwo i liderstwo	2022	2,96	0,83
	2021	3,01	0,76

Zdaniem badanych uczniów najlepszym źródłem informacji o zajęciach i konsultacjach z zakresu doradztwa zawodowego są nauczyciele oraz dziennik elektroniczny. Pozostałe wyniki układają się poniżej punktu odniesienia (2,5). Zdecydowanie najmniej wiarygodnym źródłem są tzw. inne źródła informacji. W odniesieniu do strony internetowej, nauczycieli oraz FB występują różnice pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Starsi uczniowie bardziej ufają nauczycielom (2,83 vs 2,65), stronie internetowej (2,54 vs 2,38) oraz w FB (2,37 vs 2,27) niż uczniowie ze szkół podstawowych. Różnice te są jednak relatywnie niewielkie.

Tabela A.7

Skąd Twoim zdaniem można dowiedzieć się o propozycji zajęć i konsultacji z zakresu doradztwa zawodowego? (2022: N = 805; 2021: N = 1069). Dane z 2021 i 2022 roku.

Media:	Rok badania	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Strona internetowa szkoły	2022	1-4	2,49	0,01	0,88
	2021	1-4	2,61	0,16	0,77
Strona FB szkoły	2022	1-4	2,34	0,22	0,85
	2021	1-4	2,46	0,06	0,77
Dziennik elektroniczny	2022	1-4	2,62	0,16	0,86
	2021	1-4	2,79	0,43	0,74
Nauczyciele	2022	1-4	2,77	0,38	0,82
	2021	1-4	2,94	0,67	0,70
Inni uczniowie	2022	1-4	2,47	0,04	0,84
	2021	1-4	2,61	1,09	0,77
Inne	2022	1-4	1,84	1,02	0,69
	2021	1-4	1,86	0,32	0,57

B. Wychowawcy – nauczyciele

Opis skal (wskaźników) użytych do diagnozy nauczycieli:

1. **Poczucie skuteczności w doradztwie zawodowym** - ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu nauczyciele są pewni, że poradzą sobie z różnymi aspektami doradztwa zawodowego.
2. **Poczucie wpływu na treści i metody w doradztwie zawodowym** – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu nauczyciele czują, że mogą wywierać wpływ na metodykę prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego.
3. **Poczucie rozwoju kompetencji u uczniów** – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu nauczyciele są przekonani o rozwoju kompetencji u uczniów.

Dane zawarte w tabeli B.1 pokazują, że typ szkoły stanowi istotny czynnik różnicujący działania nauczycieli w badaniu przeprowadzonym w 2022 roku. Podobne różnice występowały w badaniu przeprowadzonym w latach poprzednich. Różnice pomiędzy nauczycielami szkół podstawowych i ponadpodstawowych wskazują na relatywnie mniejsze zaangażowanie nauczycieli szkół podstawowych z klas I-III.

Tabela B.1

Czy w codziennej pracy dydaktycznej podejmuje Pan/Pani działania na rzecz wsparcia uczniów w zakresie doradztwa zawodowego (2022: N =222; 2021: N = 283)

Typ szkoły:	Rok badania	Nie	Tak, w pewnym zakresie	Tak, często
Szkoły podstawowe I-III	2022	25%	58%	17%
Szkoły podstawowe IV-VIII		5%	69%	26%
Szkoły ponadpodstawowe		5%	67%	28%
Szkoły podstawowe I-III	2021	28%	60%	12%
Szkoły podstawowe IV-VIII		10,5%	57,9%	31,6%
Szkoły ponadpodstawowe		8,8%	64,2%	27%
Szkoły podstawowe	2020	22,1%	61,8%	16,1%
Szkoły ponadpodstawowe		11,9%	65,7%	22,4%

Dane zawarte w tabeli B.2 wskazują powody, dla których nauczyciele nie udzielają wsparcia. Okazuje się, że rozkład wyników jest bardzo podobny jak w roku 2020. Relatywnie najrzadziej wymieniany jest powód „Jestem zbyt zajęty...”, relatywnie najczęściej – „Prowadzę zajęcia z przedmiotów...”. Pozostałe powody układają się na porównywalnym poziomie (mediana=3). W porównaniu do roku 2021 nieco rzadziej wymieniane są powody związane z brakiem kompetencji lub wiedzy.

Tabela B.2

Powody, dla których nauczyciele nie udzielają wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego.

Porównanie wyników badania z 2020, 2021 oraz z 2022 roku.

Zakres skali 1-4; (2022: N =19; 2021: N = 27).

Powody:	Średnia 2022	Średnia 2021	Średnia 2020
Jestem zbyt zajęty powierzonymi obowiązkami, brakuje mi czasu	2,37	2,33	2,24
Uważam, że nie mam wystarczającej wiedzy na ten temat	2,63	3,11	2,84
Brakuje mi przygotowania metodycznego na temat doradztwa zawodowego	2,95	3,33	2,96
Prowadzę zajęcia z przedmiotów, które nie mają żadnego związku z tą tematyką	3,21	3,04	3,02
W sumie – powody	2,79	3,00	2,76

Wyniki badania przeprowadzonego w 2022 roku wskazują, że w grupie nauczycieli nadal korzystnie układają się wskaźniki dla poszczególnych postaw wobec doradztwa zawodowego (patrz tabela B.3). Porównanie wyników uzyskanych w 2022 roku wskazuje, że w odniesieniu do lat poprzednich nie zaszły istotne zmiany. Dwa wskaźniki, dotyczące poczucia skuteczności w doradztwie zawodowym oraz poczucia rozwoju kompetencji u uczniów układają się nadal powyżej hipotetycznego punktu odniesienia (2,5). Na tym tle nieco mniej korzystniej wypada wskaźnik poczucia wpływu na treści i metody w doradztwie zawodowym, który kształtuje się na poziomie punktu odniesienia (2,5). Warto zauważyć, że w przypadku poczucia skuteczności oraz poczucia rozwoju nie odgrywa tu żadnej roli zróżnicowanie nauczycieli wynikające z pracy w klasach I-III, IV-VIII oraz na poziomie ponadpodstawowym. W przypadku poczucia wpływu na treści i metody istotnie niżej oceniają ten wymiar nauczyciele z klas IV-VIII.

Tabela B.3

Postawy nauczycieli wobec doradztwa zawodowego Porównanie wyników badania z 2020, 2021 oraz z 2022 roku.

Zakres skali 1-4 (2022: N =203; 2021: N = 211).

Powody:	Średnia 2022	Średnia 2021	Średnia 2020
Poczucie skuteczności w doradztwie zawodowym	2,89	2,88	2,83
Poczucie wpływu na treści i metody w doradztwie zawodowym	2,63	2,58	2,42
Poczucie rozwoju kompetencji u uczniów	3,26	3,21	3,31

Przegląd odpowiedzi na konkretne pytania dotyczące rozwoju kompetencji (tabela B.4) wskazuje, że jeżeli chodzi o ocenę rozwoju konkretnych kompetencji, to nie występują istotne różnice pomiędzy wynikami osiągniętymi w roku 2021 oraz 2022. Co ciekawe, postrzeganie żadnej kompetencji nie zależy od poziomu nauczania. W 2021 roku – w warunkach pandemii, nauczyciele ze szkoły podstawowej mieli poczucie, że w wyraźnie większym stopniu rozwijają Umiejętność współpracy w zespole niż nauczyciele ze szkół ponadpodstawowych. Z danych zebranych w 2022 roku wynika, że według nauczycieli relatywnie najstąbiej rozwijane jest w szkole Przywództwo i liderstwo oraz Przystosowanie do zmian.

Tabela B.4

Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje są rozwijane w czasie prowadzonych przez Pana/Panią zajęć dydaktycznych? Porównanie wyników badania z 2020, 2021 oraz z 2022 roku. Zakres skali 1-4 (2022: N =203; 2021: N = 211)

Działania:	Średnia 2022	Średnia 2021	Średnia 2020
Kreatywność	3,29	3,33	3,34
Współpraca w zespole	3,35	3,34	3,44
Komunikacja z innymi ludźmi	3,40	3,35	3,47
Radzenie sobie ze stresem	3,20	3,17	3,17
Łatwe przystosowanie się do zmian	3,14	3,06	3,07
Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków	3,35	3,29	3,35
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw	3,27	3,27	3,31
Inteligencja emocjonalna	3,23	3,12	3,24
Podejmowanie decyzji	3,31	3,23	3,35
Przywództwo i liderstwo	3,12	2,96	-

Przegląd odpowiedzi na konkretne pytania dotyczące kluczowych działań wobec uczniów (tabela B.5) wskazuje, że nie ma większych różnic pomiędzy preferencjami nauczycieli badanych w poprzednich latach oraz 2022 roku. Nie ma również większego znaczenia, na jakim poziomie edukacji uczą badani nauczyciele. Można jedynie zauważyć, że za najbardziej kluczowe działania nauczyciele uważają rozwój umiejętności społecznych ucznia oraz rozwój jego przekonań na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie.

Tabela B.5

Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy?). Porównanie wyników badania z 2020, 2021 oraz z 2022 roku.

Zakres skali 1-4 (2022: N =203; 2021: N = 211)

Działania:	Średnia 2022	Średnia 2021	Średnia 2020
Praca nad potencjałem – określenie mocnych i słabych stron	3,31	3,40	3,44
Poszerzenie wiedzy o rynku pracy i aktywności zawodowej	3,18	3,26	3,24
Pomoc w określaniu celów zawodowych	3,13	3,23	3,17
Spotkania z potencjalnymi pracodawcami	3,03	3,08	3,13
Organizowanie praktyk zawodowych	2,93	3,04	3,05
Organizowanie staży zawodowych	2,91	3,01	3,05
Rozwój konkretnych kompetencji, np. pomoc w przygotowaniu CV	3,14	3,21	3,23
Pomoc w rozwoju ogólnego poczucia skuteczności zawodowej u ucznia	3,11	3,15	3,15
Kształtowanie motywacji osiągnięć w nauce	3,26	3,31	3,35
Rozwój umiejętności społecznych ucznia	3,38	3,40	3,50
Rozwój przekonań ucznia na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie	3,37	3,43	3,48

Seria trzech pytań o ofertę szkoły dla uczniów wykazała (patrz tabela B.6), że w zakresie wszystkich form wykorzystania czasu wolnego nie ma istotnych różnic pomiędzy wynikami badań przeprowadzonych w roku 2022 i poprzednich latach. Występują natomiast pewne istotne różnice pomiędzy nauczycielami, w zależności od poziomu nauczania. Koła dyskusyjne oferowane są istotnie częściej zdaniem nauczycieli ze szkół ponadpodstawowych.

Tabela B.6

Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie opinii nauczycieli uzyskanych w badaniach z 2020, 2021 oraz z 2022 roku.

Zakres skali 1-4 (2022: N = 203; 2021: N = 211)

Zajęcia dodatkowe:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2022	0,0%	1,0%	9,4%	64,5%	25,1%
2021	0,0%	0,5%	8,1%	62,1%	29,4%
2020	0,0%	1,7%	6,8%	59,8%	31,6%
Koła zainteresowań:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2022	0,0%	2,0%	14,3%	62,1%	21,7%
2021	0,0%	0,9%	12,8%	62,6%	23,7%
2020	0,0%	1,3%	14,1%	56,4%	28,2%
Kluby dyskusyjne:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak

2022	0,0%	3,9%	48,8%	36,9%	10,3%
2021	0,0%	2,4%	46,4%	49,3%	10,9%
2020	0,0%	1,7%	52,6%	32,5%	13,2%

Jak ilustruje to tabela B.7, zdecydowana większość nauczycieli uważa, że oferta szkoły dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia. Nie ma tu istotnych różnic pomiędzy nauczycielami szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz pomiędzy wynikami badań z 2022 roku oraz poprzednich lat.

Tabela B.7

Czy uważa Pan/Pani, że w Pana/Pani szkole oferta dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia? (2022: N = 222; 2021: N = 211)

Rok badania		Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
Odsetki ogółem	2022	2,5%	29,1%	53,2%	15,3%
Odsetki ogółem	2021	2,8%	28,9%	56,9%	11,4%
Odsetki ogółem	2020	1,3%	25,6%	57,7%	15,4%

Większość nauczycieli wie, czy u nich w szkole zatrudniony jest doradca zawodowy (80,2%; w 2021 roku - 77,3%). Zdaniem dwóch trzecich badanych nauczycieli (67,1%; w 2021 - 57%) – doradca zawodowy jest zatrudniony. Niestety prawie nikt nie wie (zaledwie 5,9% badanych) w jakiej formie oraz na jaki wymiar etatu zatrudniony jest doradca. Jedynie nieliczni nauczyciele wiedzą (6,3% w jaki sposób zaplanowana jest w cyklu kształcenia realizacja obowiązkowych minimum 10 godzin doradztwa zawodowego).

Tylko 20,3% badanych nauczycieli nie wie, czy w szkolnym planie lekcji wyodrębnione są lekcje doradztwa zawodowego (w 2021 roku było to 30%). Zdaniem 54,1% nauczycieli (w 2021 roku - 39,5%) lekcje tego typu są wyodrębnione w ramach planowania siatki zajęć bądź w inny sposób (21,2% dla 2022; 21% dla 2021 roku). Z zebranych danych wynika zatem wzrost świadomości na temat tego, jak wprowadzane są elementy doradztwa zawodowego.

Rozkład opinii na temat wprowadzania elementów doradztwa zawodowego podczas lekcji jest bardzo zróżnicowany. Zdaniem 36% badanych (37,8% w roku 2021) większość nauczycieli stara się to robić w ramach prowadzonych przez siebie przedmiotów. Jedynie co piąty badany nauczyciel nic nie wie na ten temat (w roku 2021 był to co czwarty nauczyciel).

Większość nauczycieli potwierdza (52,3%), że w ich szkole funkcjonuje Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego (w 2021 roku było to 36,6%). Ponad 40% nic o tym nie wie (w roku 2021 było to 58,4%). Zdaniem 5,9% - system taki nie funkcjonuje. Spośród tych nauczycieli, którzy wiedzą o funkcjonowaniu Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego, prawie wszyscy uważają, że nauczyciele włączają się w jego tworzenie (84,4%; w 2021 roku było to 85,1%). Większość również uważa, że System ten jest aktywnie realizowany przez nauczycieli (64,7%; w 2021 roku - 65,5%). Prawie wszyscy nauczyciele znający ten system przyznają, że w Systemie można znaleźć wskazówki, w jaki sposób można wprowadzać elementy doradztwa (84,5%; w roku 2021 - 89,7%).

Bardziej zróżnicowana jest wiedza badanych nauczycieli o Sopotkim Modelu Doradztwa Zawodowego „Przystanek Praca”. Niespełna 30% badanych zna ten model i zapoznało się z nim (w roku 2021 było to 27%), 39,6% wie o tym modelu, ale jeszcze się z nim nie zapoznało (w 2021 roku było to 39,9%), a mniej więcej co trzeci badany nauczyciel nie wie nic o istnieniu tego modelu (30,6%; w roku 2021 - 33,2%).

Zebrane w tym roku dane konsekwentnie wskazują na wzrost świadomości dotyczącej doradztwa zawodowego wśród nauczycieli szkół sopockich.

D. Rodzice

Do badania opinii rodziców użyto wskaźników z ankiet dla uczniów i nauczycieli. Takie krzyżowe zadawanie pytań z różnych punktów widzenia umożliwia dokonanie ciekawych porównań.

Dane zawarte w tabeli C.1 pokazują jak rozkładają się średnie dla poszczególnych wskaźników, których użyliśmy w badaniu rodziców. Ogólny rozkład wyników dla badanych rodziców należy ocenić pozytywnie. Wszystkie wskaźniki układają się powyżej hipotetycznego punktu odniesienia, tj. powyżej 2,5. Z kolei dla barier edukacyjnych wynik ten jest istotnie niższy od punktu odniesienia.

Podobnie jak w badaniach wykonanych w 2020 roku Interesujące jest porównanie odpowiedzi uczniów i ich rodziców. Porównanie wyników dotyczących wsparcia od rodziny wskazuje, że przekonania rodziców są bardziej pozytywne niż przekonania uczniów. Różnice konsekwentnie wskazują, że rodzice mają upożytywniony obraz wsparcia, które dają swoim dzieciom; bardziej pozytywnie niż uczniowie postrzegają również bariery edukacyjne, z którymi boryka się młodzież.

Tabela C.1

Postrzeganie własnego wsparcia, poczucia skuteczności u dzieci oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców (2022: N =416; 2021: N = 516)

Czynniki	Rok badania	σ Cronbacha	Liczba pozycji	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Wsparcie udzielane dziecku	2022	0,82	5	1-4	3,24	1,33	0,51
	2021	0,87	5	1-4	3,23	1,34	0,48
	2020	0,87	5	1-4	3,26	1,36	0,51
Postrzeganie u dzieci poczucia własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych	2022	0,83	4	1-4	2,73	0,36	0,42
	2021	0,78	4	1-4	2,70	0,36	0,52
Postrzeganie u dzieci poczucia własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych	2022	0,80	4	1-4	2,70	0,35	0,55
	2021	0,75	4	1-4	2,76	0,49	0,45
Postrzeganie edukacyjnych barier	2022	0,79	10	1-4	2,10	0,77	0,43
	2021	0,77	10	1-4	2,16	0,66	0,41

Jak wynika z danych zawartych w tabeli C.1 rodzice konsekwentnie uważają we wszystkich trzech badaniach (przeprowadzonych w latach 2020-22), że udzielają wsparcia swojemu dziecku. Nieco mniej optymistycznie postrzegają u własnych dzieci poczucie własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych oraz w podejmowaniu decyzji zawodowych. Przeciętny wynik niewiele się jednak różni od punktu środkowego skali pomiarowej, który wynosi w tym przypadku 2,5. Podobnie jest z postrzeganiem barier edukacyjnych. Wysokość tego parametru – 2,10 mieści się w pobliżu punktu środkowego skali pomiarowej (2,5). Jak widzimy to w przypadku konkretnych edukacyjnych barier (patrz tabela C.2) największe obawy wśród badanych rodziców budzi konsekwentnie „przestarzały program nauczania”. Wydaje się, że nie jest to jednak barier, która zależy od konkretnej szkoły lub samorządu. Barię postrzeganą przez rodziców jako najmniej dotkliwą jest „brak talentu” własnych dzieci.

Tabela C.2

Proszę ocenić co przeszkadza Pana/Pani dziecku w uzyskiwaniu dobrych efektów w nauce (2022: N =416; 2021: N = 516)

Zakres skali 1-4.

Bariery w uzyskiwaniu dobrych efektów w nauce:	Rok badania	Średnia	SD
brak talentu	2022	1,60	0,67
	2021	1,62	0,64
brak motywacji	2022	2,31	0,88
	2021	2,36	0,87
zbyt dużo stresu w szkole	2022	2,40	0,82
	2021	2,48	0,79
przestarzały program nauczania	2022	2,83	0,85
	2021	2,84	0,82
brak perspektyw na przyszłość	2022	2,06	0,66
	2021	2,11	0,68
niska samoocena	2022	2,34	0,82
	2021	2,35	0,79
zbyt duża pewność siebie	2022	1,88	0,60
	2021	1,89	0,53
problemy językowe z wysłowieniem się na dany temat	2022	1,87	0,69
	2021	1,98	0,71
brak pozytywnych wzorców w najbliższym otoczeniu	2022	1,74	0,56
	2021	1,78	0,56
niechęć do planowania przyszłości	2022	2,00	0,66
	2021	2,05	0,64

Porównanie ocen „kluczowości” poszczególnych działań wspierających uczniów wykazuje (patrz tabela C.3), że opinie rodziców nie zmieniły się względem badania wykonanego w poprzednich dwóch latach. Generalnie wszystkie działania przedstawione rodzicom wydają się im ważne. Relatywnie największą wagę przywiązują do pracy nad potencjałem ucznia, relatywnie najmniejszą – organizowanie praktyk i staży.

Tabela C.3

Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy? Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020, 2021 oraz 2022 roku.

Zakres skali 1-4; (2022: N =416; 2021: N = 516)

Działania:	Rok badania	Średnia	SD
Praca nad potencjałem – określenie mocnych i słabych stron	2022	3,41	0,75
	2021	3,40	0,69
	2020	3,42	0,74
Poszerzenie wiedzy o rynku pracy i aktywności zawodowej	2022	3,25	0,73
	2021	3,26	0,68
	2020	3,24	0,70
Pomoc w określaniu celów zawodowych	2022	3,21	0,72

	2021	3,22	0,67
	2020	3,20	0,71
	2022	3,17	0,82
Spotkania z potencjalnymi pracodawcami	2021	3,13	0,64
	2020	3,13	0,80
	2022	3,10	0,84
Organizowanie praktyk i staży zawodowych	2021	3,09	0,76
	2020	3,20	0,79
	2022	3,27	0,75
Rozwój konkretnych kompetencji, np. pomoc w przygotowaniu CV	2021	3,10	0,76
	2020	3,23	0,75
	2022	3,24	0,76
Pomoc w rozwoju ogólnego poczucia skuteczności zawodowej u ucznia	2021	3,22	0,68
	2020	3,19	0,71
	2022	3,32	0,74
Kształtowanie motywacji osiągnięć w nauce	2021	3,31	0,65
	2020	3,27	0,71
	2022	3,38	0,71
Rozwój umiejętności społecznych ucznia	2021	3,37	0,63
	2020	3,36	0,68
	2022	3,37	0,71
Rozwój przekonañ ucznia na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie	2021	3,39	0,66
	2020	3,45	0,71

Jak wynika z danych zawartych w tabeli C.4, ocena stopnia, w jakim konkretne kompetencje rozwijane są w szkole nie zmieniła się znacząco w okresie ostatnich trzech lat. Zarysowała się jedynie delikatna tendencja zwyżkowa, tzn. opinie z roku 2022 są nieco bardziej optymistyczne niż opinie z roku 2021. W niektórych przypadkach oznacza to powrót do poziomu z roku 2020 (np. współpraca w zespole) Wydaje się, że należy to łączyć z powrotem do nauczania w szkole. W dalszym ciągu rodzice relatywnie najsilniej wierzą, że szkoła uczy współpracy w zespole, relatywnie najslabiej w to, że uczy radzenia sobie ze stresem.

Tabela C.4

Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje Pana/Pani dziecka są rozwijane w szkole?

Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020, 2021 oraz 2022 roku.

Zakres skali 1-4; (2022: N =416; 2021: N = 516)

Kompetencje:	Rok badania	Średnia	SD
Kreatywność	2022	2,68	0,80
	2021	2,60	0,76
	2020	2,79	0,73
Współpraca w zespole	2022	3,02	0,68
	2021	2,86	0,71
	2020	3,05	0,67
Komunikacja z innymi ludźmi	2022	2,99	0,68

	2021	2,84	0,70
	2020	3,03	0,64
	2022	2,38	0,66
Radzenie sobie ze stresem	2021	2,31	0,78
	2020	2,46	0,72
	2022	2,48	0,74
Łatwe przystosowanie się do zmian	2021	2,39	0,71
	2020	2,52	0,67
	2022	2,69	0,75
Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków	2021	2,68	0,70
	2020	2,76	0,68
	2022	2,62	0,72
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw	2021	2,56	0,73
	2020	2,67	0,68
	2022	2,53	0,76
Inteligencja emocjonalna	2021	2,44	0,74
	2020	2,61	0,70
	2022	2,61	0,71
Podejmowanie decyzji	2021	2,56	0,72
	2020	2,68	0,67
	2022	2,45	0,71
Przywódstwo i liderstwo	2021	2,33	0,70

Jak wynika z danych zebranych w tabeli C.5 rozkłady opinii na temat wsparcia szkoły w organizacji atrakcyjnych form wykorzystania czasu wolnego są nieco mniej korzystne niż w poprzednich latach. Nieco więcej rodziców przyznaje się do braku wiedzy na temat kół zainteresowań oraz klubów dyskusyjnych. Odsetki odpowiedzi tak i zdecydowanie tak są również niższe w przypadku kategorii „zajęcia dodatkowe” w porównaniu do roku 2020.

Tabela C.5

Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie opinii rodziców uzyskanych w badaniach z 2020, 2021 oraz 2022 roku.

Zakres skali 1-4 (2022: N =416; 2021: N = 516)

Zajęcia dodatkowe:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2022	12,7%	7,7%	24,8%	44,5%	10,3%
2021	12,6%	9,7%	21,3%	45,7%	4,3%
2020	7,6%	4,9%	15,3%	59%	13,3%
Kół zainteresowań:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2022	20,2%	7,2%	25,7%	38,5%	8,4%
2021	15,9	9,1%	26,2%	39,9%	8,9%

2020	12,3	5,4%	20,6%	49,5%	12,2%
Kluby dyskusyjne:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2022	30,5%	9,1%	34,1%	20,2%	6,0%
2021	26,7%	11,8%	33,5%	23,6%	4,3%
2020	28,7	8,6%	28,8%	27,4%	6,5%

5. Bibliografia

Bibliografia:

Baglama, B., & Uzunboylu, H. (2017). The relationship between career decision-making self-efficacy and vocational outcome expectations of preservice special education teachers. *South African Journal of Education, 37*(4), 1–11. <https://doi.org/10.15700/saje.v37n4a1520>

Lapan, R. T., Poynton, T., Marcotte, A., Marland, J., & Milam, C. M. (2017). College and Career Readiness Counseling Support Scales. *Journal of Counseling and Development, 95*(1), 77–86. <https://doi.org/10.1002/jcad.12119>

McWhirter, E. H., Rasheed, S., & Crothers, M. (2000). The effects of high school career education on social-cognitive variables. *Journal of Counseling Psychology, 47*(3), 330–333. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.3.330>

6. Spis tabel

Tabela A.1 Poczucie własnej skuteczności oraz postrzeganie edukacyjnych barier u uczniów	11
Tabela A.2 Postrzeganie otrzymywanego wsparcia, motywacji osiągnięć, poczucia przynależności do szkoły oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców. Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku	11
Tabela A.3 Czy w Twojej szkole jest doradztwo zawodowe? Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku.....	12
Tabela A.4 Czy uczestniczyłeś już w zajęciach z doradztwa zawodowego? Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku	13
Tabela A.5 Kto Twoim zdaniem ma decydujący wpływ na to, aby w przyszłości kontynuować naukę w wymarzonej szkole/uczelni lub podjąć wymarzoną pracę? Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku.	14
Tabela A.6 Jakie kompetencje uznajesz za niezbędne, aby w przyszłości dobrze sobie radzić na rynku pracy? Proszę zaznaczyć w każdym z wierszy jedną odpowiedź? Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020 oraz 2021 roku.....	14
Tabela A.7 Skąd Twoim zdaniem można dowiedzieć się o propozycji zajęć i konsultacji z zakresu doradztwa zawodowego? Dane z 2021 roku.	15
Tabela B.1 Czy w codziennej pracy dydaktycznej podejmuje Pan/Pani działania na rzecz wsparcia uczniów w zakresie doradztwa zawodowego	16
Tabela B.2 Powody, dla których nauczyciele nie udzielają wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego	17
Tabela B.3 Postawy nauczycieli wobec doradztwa zawodowego Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku	17
Tabela B.4 Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje są rozwijane w czasie prowadzonych przez Pana/Panią zajęć dydaktycznych? Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku.....	18
Tabela B.5 Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy?. Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku.	19
Tabela B.6 Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie opinii nauczycieli uzyskanych w badaniach w 2020 oraz 2021 roku.....	19
Tabela B.7 Czy uważa Pan/Pani, że w Pana/Pani szkole oferta dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia?	20
Tabela C.1 Postrzeganie własnego wsparcia, poczucia skuteczności u dzieci oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców	22
Tabela C.2 Proszę ocenić co przeszkadza Pana/Pani dziecku w uzyskiwaniu dobrych efektów w nauce	22
Tabela C.3 Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy? Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020 oraz 2021 roku.....	23
Tabela C.4 Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje Pana/Pani dziecka są rozwijane w szkole? Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020 oraz 2021 roku.	24
Tabela C.5 Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie opinii rodziców uzyskanych w badaniach w 2020 oraz 2021 roku. Zakres skali 1-4	25

7. Spis załączników

Załącznik 1. Ankieta uczniów Szkoły Podstawowej - klasy IV-VI

Załącznik 2. Ankieta uczniów Szkoły Podstawowej - klasy VII-VIII

Załącznik 3. Ankieta uczniów Szkół Ponadpodstawowych

Załącznik 4. Ankieta pracowników Szkół Podstawowych – klasy I-III

Załącznik 5. Ankieta pracowników Szkół Podstawowych – klasy IV-VIII

Załącznik 6. Ankieta pracowników Szkół Ponadpodstawowych

Załącznik 7. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Podstawowych – klasy I-III

Załącznik 8. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Podstawowych – klasy IV-VI

Załącznik 9. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Podstawowych – klasy VII-VIII

Załącznik 10. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Ponadpodstawowych